

Nostoc verrucosum

Stenvårta

Alger, Cyanobakterier

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Kunskapsbrist (DD)

Klass: *Cyanophyceae*, **Ordning:** *Nostocales*, **Familj:** *Nostocaceae*, **Släkte:** *Nostoc* (cyanobakterier av släktet *Nostoc*), **Art:** *Nostoc verrucosum* - stenvårta Vaucher ex Bornet & Flahault **Synonymer:** *Nostocella verrucosa* Gaillon, *Nostoc rothii* C.Agardh

Kännetecken

Utvuxna individer är knöliga, platta och tjockt utbredda, men inte skinnartade. Kolonierna blir med åldern mjuka eller ihåliga i inre delar, upp till 10 cm stora, svartgröna till olivgröna eller mörkbrun, med fast ytterskikt (Geitler 1932). Whitton (2002) uppger att de brittiska populationerna sällan blir större än 2 - 3 cm.

Trådar i kolonins periferi är tätt sammanflätade. Skidor tjocka och gulbruna i periferin, i inre delar färglösa och lätt upplösta. Celler kort tunnformiga, 3-3,5 µm. Heterocyster nästan runda, 6 µm breda. Vilceller (akineter) ovala, 5 µm breda, 7 µm långa, med gul slät vägg. När hormogonen (dotterfragment) gror uppstår något som närmast liknar ett mycket tätt garnnystan som senare upplöses. Vilceller tycks som regel endast undantagsvis utvecklas i rinnande vatten.

Unga individer av stenvårtan har form av små klot eller halvklot. För samtliga *Nostoc*-arter utan vilceller gäller att unga individer ofta inte kan artbestämmas.

Utbredning och status

I motsats till i Sverige är detta den vanligaste *Nostoc*-arten i rinnande vatten i Central- och Sydeuropa. Svenska fynd är mycket få och nästan alla mer än 50 år gamla. Landskap som den noterats från är Skåne, Västra Götaland, Härjedalen och Jämtland.

Geitler (1932) uppger att arten är kosmopolitisk.

Ekologi

Stenvårtan växer i kalkrika näringsfattiga vattendrag, kärr, källor och enligt äldre något osäkra uppgifter också i sjöar. Den måste alltid vara våt men inte nödvändigtvis under vatten, det kan räcka med stänkvatten från t ex ett vattenfall. I snabbt rinnande bergsbäckar undviks platser med störst strömhastigheter. Stenvårtan sitter fast på stenar och block, senare kan den bli friflytande i stillastående eller lugnflytande vatten.

Hot

Fremsta hotet är eutrofiering av kalkrika vatten, men dränering och utplåning av lämpliga småvatten bör också ses som ett hot mot arten.

Åtgärder

Lämpliga vattendragsträckor, rikkärr och källor i områden med kalkberggrund bör inventeras.

Övrigt

Det har framförts tvivel om huruvida stenvårta och näcköra är två olika arter (Koster 1958).

Litteratur

- Geitler, L. 1932. Cyanophyceae (Blualgen). *Rabenhorst's Kryptogamen-Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz*, Band XIV. Leipzig. 1196 s.
- John, D. M., Whithon, B. A. And Brook, A. J. 2002. The freshwater algal flora of the British Isles. An identification guide to freshwater and terrestrial algae. - *The Natural History Museum*. Cambridge University Press 702 s.
- Koster, J. T. 1958. Some finds of Cyanophytes in Denmark. *Bot. Tidsskr.*, 54:111-125.
- Mollenhauer, D., Bengtsson, R. & Lindstrøm, E-L. 1999. Macroscopic cyanobacteria of the genus Nostoc: a neglected and endangered constituent of European inland aquatic biodiversity. *Eur. J. Phycol.* (1999) 34: 349-360.

Författare

Roland Bengtsson